

Здравословните работни места УПРАВЛЯВАТ ОПАСНИТЕ ВЕЩЕСТВА

Ръководство за кампанията

#EUhealthyworkplaces

www.healthy-workplaces.eu

Европейска агенция
за безопасност и здраве
при работа

Здравословни
работни места

1. Въведение	4
1.1. За какво става дума?	4
1.2. Какво представляват опасните вещества?	6
1.3. Защо управлението на опасните вещества е толкова важно?	8
1.4. Защо EU-OSHA провежда тази кампания?	10
2. Управление на опасните вещества	12
2.1. Изграждане на култура на превенция на риска.	12
2.2. Законодателство в областта на опасните вещества	14
2.3. Оценка на риска	17
2.4. Практически решения	19
2.5. Някои групи работници са изложени на особен риск	21
2.6. Канцерогените и свързаните с работата ракови заболявания	24
3. Кампания „Здравословни работни места“ за периода 2018—2019 г.	27
3.1. Информация за кампанията	27
3.2. Кой може да участва в кампанията?	28
3.3. Как да се включите	29
3.4. Награди за добри практики в областта на здравословните работни места	30
3.5. Нашата мрежа от партньори	31
4.5. Допълнителна информация и ресурси	32
Препратки и бележки	33

1. Въведение

Ефективното управление на рисковете за безопасността и здравето на работното място е от полза за всички. То е добро за работниците, добро е за обществото като цяло, а също така е добро за бизнеса. Особено по отношение на по-малко видимите опасности предприемането на мерки за осигуряване на безопасността и здравето на работниците понякога се възприема като бремене. Това важи в особена степен за малките и средните предприятия (МСП), чиито ресурси са ограничени. Въпреки това организациите, които полагат повече от изискваните съгласно закона грижи, за да защитят своите работници, извличат съответните ползи от своите инвестиции. Активното и приобщаващо управление на безопасността и здравето, което включва работниците и се ползва с категоричния ангажимент на ръководството, води до повишаване на конкурентоспособността на предприятията, например в резултат на намаляването на отсъствията от работа поради болест и повишаването на производителността на труда.

Настоящата брошура е уводното ръководство за кампанията „Здравословни работни места“ за периода 2018—2019 г. под надслов „Здравословните работни места управляват опасните вещества“, организирана от Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA). Целта на кампанията е да се повиши осведомеността относно рисковете, произтичащи от опасните вещества на работното място, и да се популяризира култура на превенция на риска с цел отстраняване, а когато това не е възможно, ефективно управление на тези рискове.

1.1. За какво става дума?

Работниците в много европейски предприятия са засегнати от експозиция на опасни вещества. През последните десетилетия някои вещества, например азбестът (който причинява тежки, а в някои случаи и смъртоносни заболявания на белите дробове) и винилхлоридът (който причинява рак на черния дроб), бяха забранени, ограничени или поставени под строг регулаторен контрол. Опасните вещества обаче все още са сериозен проблем, свързан с безопасността и здравето на работните места. Съгласно резултатите от второто издание на проведеното от EU-OSHA Европейско проучване за новите и увеличаващи значението си рискове в предприятията (ESENER-2) 38 % от предприятията са посочили, че в техните обекти има наличие на химични или биологични вещества под формата на течности, пари или прах (¹).

Според резултатите от Европейското проучване за условията на труд, през 2015 г. 18 % от обхванатите от проучването работници в ЕС са посочили, че са били изложени на химически продукти или вещества през поне една четвърт от работното им време (²). Този дял се е променил незначително от 2000 г. насам.

Големите предприятия често използват повече от 1000 различни химически продукти, например бои, мастила, лепила и почистващи продукти. Много от тези продукти представляват смес от няколко химични вещества. Дори малки предприятия, например автосервиси, често използват подобен брой вещества. За някои сектори, например строителството, на пазара се предлагат десетки хиляди различни химически продукти, предназначени за разнообразни дейности и цели. В зависимост от изпълняваните задачи един работник може да влезе в допир със стотици различни химични вещества.

© EU-OSHA/Marcos Oliveira

Опасните вещества са по-широко разпространени, отколкото си мислите

Секторите, в които предприятията съобщават за особено голямо разпространение на опасни вещества, съгласно данните от проучването ESENER-2, включват ⁽³⁾:

селско, горско и рибно стопанство	62 %
производство	52 %
строителство, управление на отпадъците, водоснабдяване и електроснабдяване	51 %

Наред с това има нови данни, че работниците в секторите, характеризиращи се с растеж,

например социалните и здравните грижи, транспорта, управлението на отпадъци и рециклирането, вероятно са засегнати от високи нива на експозиция на опасни вещества. Във всички сектори съществуват обичайни работни задачи, които в много случаи са свързани с експозиция на опасни вещества: например приготвяне и предоставяне на храна (столове, кетъринг и др.), почистване и поддръжка. Нито един сектор не е напълно свободен от контакт с опасни вещества, поради което е от жизнено важно значение работодателите да оценяват рисковете, на които може да са изложени техните служители.

По данни на Шведската агенция по химикали, през 1996 г. в Швеция са използвани по 3 тона опасни вещества на всеки гражданин (без да се отчита бензинът); през 2014 г. това количество е нараснало на 3,7 тона ⁽⁴⁾.

1.2. Какво представляват опасните вещества?

За целите на настоящата кампания опасно вещество на работното място е всяко вещество в газообразна, течна или твърда форма, включително аерозолите, димът и парите, което поражда риск за здравето или безопасността на работниците ⁽⁵⁾. (Биологичните агенти не са включени в обхвата на кампанията.) Това включва индустриално произведените химикали, получените в процеса на работа вещества, например отработени газове от дизелови двигатели или кварцов прах, както и естествени вещества, използвани в работни процеси, например суров петрол или брашен прах.

Определения от Директивата за химичните агенти

- а) **„Химичен агент“** ⁽⁶⁾ е всеки химичен елемент или съединение, самостоятелно или във вид на примес така, както съществува в естествено състояние или произведен, използван или отделен, включително като отпадъчен продукт, от всяка трудова дейност, независимо дали е произведен съзнателно, или не и дали е пуснат на пазара, или не.
- б) **„Опасен химичен агент“** е:
- i) всеки химичен агент, който отговаря на критериите за класифициране като опасен в рамките на класове на физическа опасност и/или на опасност за здравето, предвидени в Регламент (ЕО) № 1272/2008I ⁽⁷⁾, ... дори ако съответният химичен агент не е класифициран съгласно посочения регламент;
 - ii) всеки химичен агент, който въпреки че не отговаря на критериите за класифициране като опасен..., може поради своите физико-химични, химични или токсикологични свойства и начина, по който се използва или съществува на работното място, да представлява риск за безопасността и здравето на работниците, включително всеки химичен агент, за който е определена гранична стойност на професионална експозиция по силата на член 3.
- в) **„дейност, включваща химични агенти“** е всяка работа, при която се използват химични агенти или се предвижда използването им, при всеки процес, включително производство, манипулиране, съхранение, транспорт или изхвърляне и обработка, или които са резултат от такава работа.

Някои опасни вещества поражат рискове за безопасността, например риск от пожар, експлозия или задушаване. В допълнение, опасните вещества обикновено притежават едновременно по няколко от тези свойства.

Наред с горното съществуват различни „пътища“, по които работниците могат да бъдат изложени на въздействието на опасни вещества. Някои вещества могат да бъдат вдишани, докато други могат да бъдат абсорбирани през кожата. Работниците, които извършват „работа при влажни или мокри условия“ (т.е. използват вода или разтворители, които могат да разрушат естествената предпазна преграда на кожата), са изложени на особен риск, свързан с този път на експозиция. Опасни вещества могат да проникнат в организма и в резултат на поглъщане, например когато работници се хранят или пият на работното си място, въпреки че това е забранено, когато тяхното работно място е замърсено, или чрез вдишване и поглъщане на прахови частици.

Тежкия физически труд или високата температура на средата също могат да повишат рисковете, произтичащи от работата с опасни вещества, тъй като тези условия могат да увеличат проникването им в организма.

Веществата, които могат да причинят дългосрочни увреждания на здравето на работниците, включват канцерогените, които се използват на много работни места. Контролът на рисковете, свързани с тези вещества, е определен като приоритет от Европейския съюз (ЕС) в неговата стратегическа рамка за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2014—2020 г. ⁽⁸⁾.

Опасните вещества могат да причинят много различни видове вреди, някои от които са потенциално много тежки. Вредите от опасни вещества могат да бъдат причинени в резултат на еднократна непродължителна експозиция, дългосрочна експозиция или дългосрочно натрупване на вещества в организма. Те включват:

- дългосрочни въздействия върху здравето, например заболявания на дихателната система (астма, ринит, асбестоза, силикоза и др.), увреждания на вътрешните органи, включително на мозъка и нервната система, и професионални ракови заболявания (например левкемия, рак на белите дробове, мезотелиома и рак на носната кухина);
- въздействия върху здравето, които могат да бъдат остри или хронични, например отравяне, кожни заболявания, репродуктивни проблеми, вродени малформации и увреждания на плода и алергии.

1.3. Защо управлението на опасните вещества е толкова важно?

Всички държави от ЕС имат действаща законодателна уредба в областта на опасните вещества на работното място. Въпреки това резултатите от последната инспекционна кампания на Комитета на старшите инспектори по труда (SLIC), посветена на опасните вещества, показват, че предприятията все още срещат сериозни трудности във връзка с контрола на рисковете, произтичащи от тези вещества ⁽⁹⁾. Дори вещества, чиято употреба е забранена, например азбеста, все още са източник на рискове за работниците в някои сектори, тъй като азбестът е включен в конструкцията на голям брой сгради и се съдържа в много материали и устройства.

Наред с горното възникват нови предизвикателства във връзка с управлението на опасните вещества на работното място, например в областта на екологичните работни места (производство на биоенергия, нови методи за съхранение на енергия) и във връзка с използването на иновативни материали (например наноматериали) и технологии,

за които понастоящем липсва информация за свързаните с тях рискове за здравето (например триизмерния (3D) печат), и веществата, които са окачествени като нарушаващи функциите на ендокринната система (които оказват въздействие върху цялата ендокринна система и увреждат репродуктивното здраве, причиняват вродени малформации в плода и допринасят за развитието на наднормено тегло и диабет).

Голям дял от професионалните заболявания, включени в приложенията към Европейския списък на професионални заболявания, се причиняват от експозиция на опасни вещества ⁽¹⁰⁾.

©EU-OSHA/Staniław Pyte

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

ПРЕДОТВРАТИМ СЛУЧАЙ НА ОСТРА АСТМА, СВЪРЗАНА С РАБОТАТА

Често се приема, че понятието „опасни вещества“ обхваща само опасните химикали. Случаят на училищна готвачка (!) обаче, на която е присъдено значително обезщетение за вреди, след като е развила тежки дихателни проблеми в резултат на контакт с брашно в процеса на работата си, показва, че всички видове вещества могат да бъдат опасни в определени ситуации. Този случай показва също така, че разходите, произтичащи от пропускане да бъдат идентифицирани рисковете и да бъде осигурена защита на работниците от опасни вещества на работното място, могат да бъдат много големи.

Засегнатата работничка е училищна готвачка на 46-годишна възраст, чиито трудови задължения включват замесване на хлябно тесто с помощта на голяма машина за месене, инсталирана в малка и недостатъчно вентилирана кухня. Не са предприети никакви мерки за нейната защита от рисковете, свързани с вдишването на брашнени прах. Тя развива толкова тежки дихателни

проблеми, че едва ходи и трябва да спи в седнало положение. Поставена ѝ е диагноза остра астма.

С помощта на синдикалната организация, в която членува, работничката предявява иск за обезщетение. Местният общински съвет, който управлява училището, признава, че не е предприел необходимите мерки за нейната защита. Съветът е осъден да заплати обезщетение за вреди на стойност 200 000 британски лири.

Дългосрочните последствия за работничката са тежки: тя е принудена да се пенсионира преждевременно и начинът ѝ на живот е силно ограничен в резултат на дихателните ѝ проблеми.

Забележка: През последните години редица държави от ЕС разработиха модели за добра практика за ефективна превенция на случаите на астма сред хлебарите.

1.4. Защо EU-OSHA провежда тази кампания?

1.5. Опасните вещества фигурират в дневния ред на политиката в ЕС и държавите членки относно безопасността и здравето при работа в продължение на десетилетия. Въпреки това, в тази област на безопасността и здравето на работното място, осведомеността за различните потенциални рискове и начините за тяхното ограничаване е все още ниска.

Едно разпространено погрешно разбиране е, че само индустриално произведените химикали или дори само химикалите, които имат силна миризма или непосредствени видими вредни въздействия, са опасни вещества. Много опасни вещества, на чието въздействие са изложени работниците, например емисиите отработени газове от дизелови двигатели и изпаренията и прахът, отделяни при заваряване, се получават в процеса на работа. Други, например азбестът, суровият петрол и прахът от зърно, са с естествен произход. В не по-малка степен някои хранителни съставки или фармацевтични продукти също могат да са източник на риск за работниците.

В някои случаи тези опасни вещества не са обозначени със символи за опасност или за тях липсва информация, предоставена чрез изискваните от законодателството за химикалите информационни листове за безопасност. Поради това в тези случаи работодателите трябва да търсят други източници на информация като секторни правилници или указания за безопасност и здраве, изготвени от доставчиците. И в тези случаи е възможно осведомеността относно рисковете, произтичащи от тези вещества, да е ниска.

Друго широко разпространено, но погрешно убеждение е, че използването на опасни вещества е намаляло. Вярно е, че експозицията на много добре известни вредни вещества (например полихлориран бифенил, азбест и живак) е значително ограничена в резултат на политически инициативи, законодателни мерки, обществен натиск и мерки, предприети от предприятията и социалните партньори. Съществуват обаче множество по-малко известни опасни вещества ⁽¹²⁾.

В действителност работниците, изпълняващи разнообразни професионални дейности, могат да бъдат изложени на въздействието на много широк кръг опасни вещества в съвременните работни места. През 2017 г. около 129 000 вещества бяха класифицирани в съответствие с Регламента относно класифицирането, етикетирането и опаковането (CLP) ⁽¹³⁾. През май 2017 г. повече от 10 000 вещества бяха регистрирани в Европейското икономическо пространство съгласно Регламента REACH (Регламента относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали ⁽¹⁴⁾), от които около 40 % са произведени или внесени в количества над 100 тона ⁽¹⁵⁾. Освен това около 5000 вещества бяха нотифицирани по реда на предишното законодателство за химикалите ⁽¹⁶⁾. Трябва обаче да имаме предвид, че Регламентът REACH не обхваща опасните вещества, получени в процеса на работа, например праха или продуктите от горенето.

Погрешните представи за характера и разпространението на свързаната с работата експозиция на опасни вещества могат да доведат работодателите и работниците до неправилното убеждение, че необходимостта от мерки за контрол на вредната експозиция не се отнася до техните предприятия.

© Shutterstock/Diego Cervo

Поради това е налице ясна необходимост от повишаване на осведомеността относно разпространението на опасните вещества, значението на, и най-ефективните методи за правилното им управление. Кампанията „Здравословни работни места“ за периода 2018—2019 г. има за цел да удовлетвори тази необходимост.

Освен това извършването на ефективни оценки на риска от експозицията на опасни вещества на работните места може да се възприема като предизвикателство, тъй като се счита за

относително сложна дейност. На разположение на предприятията са предоставени разнообразни ръководства, разработени, с цел да ги подпомогнат при осъществяването на управлението на опасните вещества. Обемът на достъпните материали и разнообразието на източниците обаче може да създаде у лицата, отговорни за управлението на рисковете, несигурност относно това къде да търсят насоки. Поради това кампанията си поставя за цел да подобри достъпността, и познаването на най-полезните и широко приложими практически решения и насоки, както и да разпространява примери за добра практика.

2. Управление на опасните вещества

2.1. Изграждане на култура на превенция на риска

Ефективно управление на свързаната с работата експозиция на опасни вещества е възможно само ако всички на работното място са добре осведомени за рисковете и мерките, които могат да бъдат предприети за тяхното предотвратяване. Значим фактор за успеха на превенцията на трудовите злополуки и професионалните заболявания е изграждането на култура на превенция на риска, което предполага всички работещи да разбират, че безопасността и здравето имат важно значение за организацията като цяло.

Това означава, че работодателите трябва да предприемат стъпки за активно ангажиране на работниците в процесите на управление на безопасността и здравето при работа. Законодателството на ЕС ⁽¹⁷⁾ задължава работодателите да включват работниците в процеса на оценка на риска, да им предоставят информация за възможната експозиция и за резултатите

от извършването на наблюдение на здравето и измервания на работното място, както и да им предоставят обучение по въпроси на безопасността и здравето. Освен това те следва да насърчават работниците да предприемат мерки за своята защита, да обсъждат своя опит и да работят за преодоляване на общите им проблеми ⁽¹⁸⁾.

Когато на дадено работно място е изградена култура на превенция, управлението на опасните вещества се интегрира в систематичното, надеждно и приобщаващо управление на безопасността и здравето при работа. Нормативните задължения са, разбира се, изпълнени, но наред с това предотвратяването на вредите за работниците е неразделна част от начина, по който предприятието организира своята работа и процесите за нейното изпълнение.

В следващите раздели ще разгледаме приложимото законодателство и някои от ключовите мерки и практически решения, които могат да се използват за превенция на рисковете, произтичащи от опасните вещества.

© EU OSHA/Filip De Smet

Как си взаимодействат рисковите фактори?

В условията на новите работни места, например в екологичната икономика, обичайните рискове, свързани с опасните вещества, често се проявяват в нови форми ⁽¹⁹⁾.

Това налага възприемане на специални подходи към превенцията, които вземат предвид цялата съвкупност от рискове. Например дейностите за ремонт на витла на вятърни турбини във ветроенергийни паркове включват експозиция на разтворители, прах и опасни съставки на смоли и лепила, както и работа на височина,

в променливи климатични условия и в затворени пространства.

Поради това прилагането на обичайните мерки за предотвратяване на експозиция, например местна локална смукателна вентилация, може да е неприложимо и работните процедури трябва да са съобразени с обстоятелството, че работниците трябва да използват други средства за безопасност, например обезопасителни колани или дихателно предпазно оборудване при работа в затворени пространства.

2.2. Законодателство в областта на опасните вещества

Всички, които участват в дейностите по управление на опасните вещества на работните места, трябва да са запознати със законодателната уредба в областта на опасните вещества в ЕС ⁽²⁰⁾.

С най-голямо значение е законодателството в областта на безопасността и здравето при работа, което е конкретно насочено към гарантиране на защитата на работниците от рискове за здравето и безопасността като цяло, както и конкретно от рисковете, произтичащи от наличието на опасни вещества на работното място (например Рамковата директива за безопасност и здраве на работното място, която урежда основните принципи, Директивата за химичните агенти, Директивата относно канцерогените и директивите относно граничните стойности). Това законодателство урежда отговорността на работодателите да гарантират безопасността и здравето на работното място. Законодателната уредба на ЕС в областта на безопасността и здравето при работа въвежда, посредством транспониране в националното законодателство, задължение за работодателите да извършват оценки на всички рискове за безопасността и здравето, включително рисковете, произтичащи от работата с опасни вещества (вж. раздел 2.3).

„... работодателят определя най-напред дали на работното място съществуват опасни химични агенти. Ако това е така, той оценява всеки риск за безопасността и здравето на работниците, който произтича от наличието на тези химични агенти.“

Член 4 от Директивата за химичните агенти

Освен това законодателството определя специфична йерархична подредба на превантивните мерки, която работодателите са нормативно задължени да спазват. Челно място в тази йерархия заема отстраняването на рисковете. На следващо място са мерките за заместване на опасните вещества с по-малко опасни или по-безопасни материали или на опасни процеси с такива, които не са опасни или са по-малко опасни. На следващо място се нареждат мерките с технологичен характер, следвани от организационните мерки, и накрая — от мерките за лична защита на работниците (включително използването на лични предпазни средства).

Тази йерархична подредба често бива обозначавана като принципа „STOP“:

- **Substitution** (заместване);
- **Technological measures** (технологични мерки);
- **Organisational measures** (организационни мерки);
- **Personal protection** (лична защита). ⁽²¹⁾

Целта е да се вземат мерки, така че рисковете да се контролират при източника, и да се осигури приоритетност на колективните мерки, т.е. мерките, насочени към осигуряване на груповата защита на работниците по систематичен начин. Важно е работодателите да разбират, че по отношение на канцерогените се прилагат много по-строги мерки (вж. раздел 2.6). Държавите членки имат право да прилагат допълнителни, по-подробни или по-строги норми от предвидените в общите принципи, залегнали в директивите на ЕС в областта на безопасността и здравето при работа. Поради това е от съществено значение работодателите да са винаги запознати с приложимото национално законодателство в областта на безопасността и здравето при работа.

В европейските директиви в областта на безопасността и здравето при работа се съдържат задължителни (което означава, че трябва да бъдат задължително изпълнени) и индикативни (формулирани като незадължителни цели) гранични стойности на професионална експозиция на опасни вещества. Граничните стойности на професионална експозиция (ГСПЕ) на опасни вещества са важен източник на информация за оценката и управлението на риска. По-голямата част от държавите — членки на ЕС, са въвели свои национални гранични стойности на професионална

експозиция, които обикновено обхващат повече вещества в сравнение с директивите на ЕС. ГСПЕ обаче са определени само за ограничен брой вещества, които понастоящем се използват на работните места.

Други разпоредби и насоки обхващат специфични аспекти като производството, доставките, транспорта и етикетването на опасни вещества и в много случаи те имат значение и за работните места. Например регламентите REACH и CLP имат за цел да гарантират наличието на информация, която има определящо значение за изготвянето на оценката на риска на работното място. Разпоредбите на тези законодателни актове задължават производителите и доставчиците на химикали да предоставят стандартизирани етикети за безопасност, пиктограми за опасност и информационни листове за безопасност. Тези документи съдържат информация за свойствата на веществата и свързаните с тях опасности, а също така предоставят насоки относно съхранението и работата с веществата, както и относно превенцията на риска.

С регламентите REACH и CLP са въведени някои изменения, които имат важна връзка със

законодателството в областта на безопасността и здравето при работа, например:

- нова информация, съдържаща се в информационните листове за безопасност (данни от докладите за безопасност на химичните вещества, сценарии на експозиция, предвидени употреби);
- ограничаване и изискване за разрешаване на употребата на определени вещества;
- нови изисквания за класификация и етикетване, включително нови символи и етикети за опасност.

Чрез кампанията „Здравословни работни места“ за периода 2018—2019 г. EU-OSHA се стреми да съдейства за повишаването на осведомеността относно тези изменения и техните последици за управлението на опасните вещества на работното място. Това ще бъде постигнато посредством разпространение на информация за инструментите и ръководствата, разработени за оценката и управлението на риска във връзка с безопасността и здравето при работа, както и за заместването и чрез подобряване на достъпа до информационни ресурси за опасните вещества.

Организационни мерки

Някои ключови директиви и регламенти на ЕС

Директива 89/391/ЕИО (Рамковата директива за безопасност и здраве на работното място)

от 12 юни 1989 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място („Рамковата директива“).

Директива 98/24/ЕО (Директивата за химичните агенти)

от 7 април 1998 г. за опазване на здравето и безопасността на работниците от рискове, свързани с химични агенти на работното място

Директива 2004/37/ЕО (Директивата относно канцерогените и мутагените)

от 29 април 2004 г. относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогени или мутагени по време на работа

Регламент (ЕО) № 1907/2006 (Регламентът REACH)

от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH) и за създаване на Европейска агенция по химикали

Регламент (ЕО) № 1272/2008 (Регламентът CLP)

на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно класифицирането, етикетането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006

Съществуват също така регламенти и директиви, които обхващат специфични групи опасни вещества на работното място и определят индикативни гранични стойности на професионална експозиция.

<https://osha.europa.eu/bg/safety-and-health-legislation>

2.3. Оценка на риска

Както е изрично изтъкнато в законодателството, прието на равнището на ЕС и от държавите членки, оценката на риска на работното място е задължителна предпоставка за успешна превенция.

За да извършат оценка на всеки риск, произтичащ от наличието на опасни вещества на работното място, работодателите трябва да вземат предвид:

- опасните им свойства;
- възможността за премахване или заместване;
- информацията относно безопасността и здравето, която трябва да бъде предоставена от доставчика (например съответните информационни листове за безопасност);
- нивото, вида и продължителността на експозицията и числеността на изложените работници;
- обстоятелствата, свързани с работата с опасните вещества, включително използваните количества;
- приложимите гранични стойности на професионална експозиция или биологични гранични стойности;
- резултатите от превантивните мерки; и
- заключения, формулирани въз основа на вече извършено здравно наблюдение.

По-конкретно за МСП е полезно процесът на оценка на риска да бъде разделен на отделни стъпки, което улеснява неговото управление. Оценката на риска от опасни вещества следва да включва следното:

1. изготвяне на списък на опасните вещества на работното място и опасните вещества, получени в процеса на работа;
2. събиране на информация (за химическите продукти от информационните листове за безопасност, например) относно вредите, които тези вещества могат да причинят, и превантивните мерки, препоръчани от доставчиците и производителите, или в съответните ръководства. Тази информация следва да се използва също и за информиране и обучение на работниците и за изготвяне на използвани на работното място указания/инструкции за процесите и за работа с веществата;

3. оценка на експозицията на идентифицираните опасни вещества при отчитане на вида, интензивността, продължителността, честотата и начина на възникване на експозицията на работниците, включително съчетаните въздействия на опасните вещества, използвани в комбинация, и свързания с това риск;
4. изготвяне на план за действие. В този документ следва да бъдат изброени стъпките, които ще бъдат предприети с цел ограничаване на рисковете за работниците, както и да бъде посочено от кого, как и в какъв срок следва да бъде реализирана всяка стъпка. В някои държави за стандартни работни операции като пълнене, изпомпване, пробиване, шлайфане или заваряване е налична практическа информация относно изпитани техники за контрол (преки съвети или ръководства с насоки за мерки за контрол) ⁽²²⁾.
5. отчитане на работниците, които е възможно да са изложени в особена степен на риск, и определяне на мерките, които ще бъдат предприети за защита на тези работници, както и евентуални допълнителни дейности като обучение и предоставяне на информация.
6. Отчитане на работниците, които, при изпълнение на дейности за поддръжка или ремонт или в резултат на произшествие, може да бъдат изложени, например, на междинни продукти в химически производствен процес, който обикновено е затворен. Работниците трябва да знаят към кого следва да се обръщат и как да се предпазват при инциденти.
7. Оценката на риска следва да се преразглежда и актуализира редовно.

Ефективната оценка и превенция на риска предполага работодателите и работниците да се информират и обучават редовно. Освен това оценката на риска следва да се съгласува с работниците, както и да се търси мнението им относно това дали са възникнали промени във връзка с веществата, продуктите и работните процеси, които са част от работата им. Наред с горното държавите членки и други заинтересовани организации/лица са разработили редица инструменти в помощ на предприятията за извършване на оценка на риска.

Полезни инструменти за извършване на оценка на риска и идентифициране на препоръки за превантивни мерки

Инструмент	Държава	Фокус
Електронен инструмент на EU-OSHA „Здравословните работни места управляват опасните вещества“	Обхваща целия ЕС	- Практически инструмент в помощ на управлението на рисковете, произтичащи от опасните вещества на работното място - Интерактивен и удобен за използване - Съдържа практически мерки за отстраняване и ограничаване на рисковете https://guides.osha.europa.eu/dangerous-substances/
Платформа OiRA на EU-OSHA	Обхваща целия ЕС	- Интернет платформа, която предоставя безплатен достъп до интерактивни и разработени за нуждите на отделни сектори инструменти за оценка на риска - Някои инструменти за OiRA засягат рисковете, произтичащи от опасните вещества, с оглед на особеностите на съответния сектор - Много от инструментите са достъпни на различни езици https://oiraproject.eu/bg
COSHH Essentials и e-COSHH	Обединеното кралство, но се разпространяват широко	- Лесен за прилагане поетапен подход към оценката на риска и факторите за определяне на подходящ подход за контрол - Използват се матрици на риска за определяне на ефективни мерки за контрол - Предоставят се общи подходи за контрол и насоки, свързани с конкретни задачи http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/coshh-tool.htm Документи с преки съвети: http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/direct-advice/index.htm
GISBAU и GISCHEM	Германия	- За секторите на строителството, химическата индустрия, металургията и други - База данни, допълнена с продуктови кодове за широко използвани групи вещества - Връзка към платформа за обмен на информационни листове за безопасност http://wingisonline.de/ http://www.gischem.de/index.htm
Stoffenmanager	Нидерландия	- За различни видове предприятия - Структурира полезни знания и информация - Интерактивен - Достъпен на шест езика - Включва добре приет количествен модел на експозицията https://stoffenmanager.nl/
EMKG (Лесна за прилагане схема за контрол на опасните вещества на работните места)	Германия	- Практически насоки за управление на риска - Подкрепа за МСП - Съдържа практически мерки за ограничаване на риска, разработени въз основа на информацията от информационните листове за безопасност и работните места http://www.baua.de/en/Topics-from-A-to-Z/Hazardous-Substances/EMKG/EMKG_content.html
KemiGuiden	Швеция	- За малки предприятия - Интерактивен инструмент - Съдържа индивидуализирани съвети за оценка и контрол на риска, изготвени въз основа на отговори на въпроси относно ситуацията в предприятието www.kemiguide.se
SEIRICH	Франция	- Интерактивен инструмент - Позволява индивидуализиран подход, съобразен с различните нива на опит и сложност - Съдържа индивидуализирани съвети за оценка и контрол на риска, изготвени въз основа на отговори на въпроси относно ситуацията в предприятието http://www.seirich.fr/seirich-web/index.xhtml

2.4. Практически решения

Множество ръководства и практически инструменти са на разположение на предприятията в помощ на работата им с опасни вещества. Публични органи, отраслови асоциации и синдикални организации са изготвили многобройни инструменти и документи с насоки, чието предназначение е да подпомогнат работата на предприятията в тази област и да съдействат на компетентните органи при прилагането на съответното законодателство. Тези инструменти варират от общи по обхват до по-конкретни. Например някои от тях съдържат указания за вземане на решения за заместване или препоръки за изпълнение на типични задачи,

възникващи в процеса на работа, или на задачи в конкретна професионална област или сектор.

В рамките на кампанията „Здравословни работни места“ за периода 2018—2019 г. EU-OSHA състави набор от такива инструменти, документи с насоки и примери за добра практика, включително аудиовизуални материали, които са достъпни на уебсайта на кампанията (<https://healthy-workplaces.eu>). На разположение са предоставени ресурси в помощ на инспекциите по труда, МСП и представителите на работниците, както и много други материали, така че си струва да посетите уебсайта, за да се запознаете с предлаганото съдействие.

© Shutterstock/Dagmara_K

Добра практика: Премахване

Заваряването и запояването на тръби в сградни инсталации излага заварчиците на опасни вещества, съдържащи се в освободените пари. Възможно е обаче дейностите по заваряване и запояване да бъдат отстранени чрез използване на инструмент за притискане на тръби, който

представлява специално устройство за съединяване на тръбите чрез силен натиск. Допълнителни предимства като бързината и лекотата на работата с това иновативно решение имат решаващо значение за бързото му навлизане в практиката и способстват за успеха на тази техника.

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

ЗАМЕСТВАНЕ НА ПРОДУКТ ЗА ДЕЗИНФЕКЦИЯ, ИЗПОЛЗВАН В СЕКТОРА НА СОЦИАЛНИТЕ ГРИЖИ

В дом за възрастни хора в Испания е използван дезинфекционен продукт за почистване на стаите на починалите пациенти. Използваният продукт съдържа, наред с други вещества, триклозан и 2-бутоксиетанол, които са силно дразнещи и токсични вещества. Един от работниците, които използват продукта, страда от дразнене на гърлото и дихателни проблеми.

Представителят на синдикалната организация, в която членува работникът, е уведомен за ситуацията и отделът по безопасност и здраве на регионалната синдикална организация обяснява проблема на работодателите. На следващия етап регионалната синдикална организация започва

на търси алтернативи с помощта на Испанския институт по труда, околната среда и здравето (ISTAS).

Анализирани са няколко алтернативи и е взето решение за заместване на продукта за дезинфекция с продукт, произведен на основата на дидецилдиметиламониев хлорид и етоксилирани алкохоли. Алтернативният продукт не е лишен от рискове и с него трябва да се работи при използване на подходящи предпазни средства. Въпреки това рисковете, свързани с тази алтернатива, са по-малко сериозни. Друго предимство е, че заместващият продукт причинява по-малки вреди на околната среда.

2.5. Някои групи работници са изложени на особен риск

Всички работници трябва да бъдат защитени в еднаква степен от рисковете, произтичащи от опасните вещества. Възможно е обаче да бъде пренебрегната специфичната чувствителност или условия на работа на някои групи работници, поради което те да бъдат изложени в по-голяма степен на риск. Рискът може да е по-висок, тъй като тези работници са неопитни, неинформирани или физически по-уязвими, или защото те сменят често работните си места или работят в сектори, в които степента на осведоменост за проблема е ниска, или поради повишена или различна физиологична чувствителност (например млади работници или физиологичните разлики между мъжете и жените).

Групите, изложени на особен риск, могат да включват жените, младите работници, работниците мигранти и групи работници, които като цяло получават по-рядко обучение и информация (например работници, наети от подизпълнители, или срочно наети работници, или лица, заети в неформалната икономика). Секторите, в които тези групи работници често са изложени на въздействието на опасни вещества, включват селското стопанство и градинарството, строителството, управлението на отпадъците, транспорта, фризьорството, професионалното

почистване, здравните и социалните грижи и хотелиерството, ресторантьорството и кетъринга. Наред с това експозицията на работниците, заети в определени професии, например почистването и поддръжката, управлението на отпадъците и отпадните води, или аварийните и спасителните служби, варира и в много случаи е непредвидима.

Специфичните потребности на тези работници трябва да бъдат взети предвид при оценката на рисковете, произтичащи от опасните вещества на работното място ⁽²³⁾, и определянето на превантивните мерки. Например важно е те да имат достъп до резултатите от оценките на рисковете, да получат съответно обучение и да бъде гарантирано тяхното участие във вземането на решения относно управлението на рисковете.

Особено важно е да не бъдат подценявани рисковете, на които са изложени тези работници, а също така, както и по отношение на останалите работници, да се прилагат принципите на оценка на риска, на приоритетността на заместването и отстраняването, както и да се съблюдава йерархията на превантивните мерки. Съответни насоки са предоставени на разположение на предприятията, в които са заети членове на уязвими групи, пример за което е разработеният от Службата за здраве и безопасност на Обединеното кралство набор от инструменти за управление на безопасността и здравето на работниците мигранти ⁽²⁴⁾.

Националните данни показват, че работниците до 25-годишна възраст са изложени на въздействието на канцерогенни вещества в по-голяма степен от която и да е друга възрастова група ⁽²⁵⁾.

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

РАБОТЕЩИ ЖЕНИ — НАСОКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА АДЕКВАТНИ ЛИЧНИ ПРЕДПАЗНИ СРЕДСТВА

Ограничената степен на приспособяване на личните предпазни средства (ЛПС) към потребностите на някои групи, и по-конкретно на жените, е критично важен проблем, свързан с безопасността и здравето на работното място ^(26, 27, 28).

Личните предпазни средства, включващи респиратори, обезопасителни колани за защита от падания, предпазни обувки, каски и предпазни очила, са с твърде големи размери за много жени. Това обстоятелство поражда както рискове за здравето в случаите, когато респираторите не предоставят адекватна защита от въздействието на химикали, така и рискове за безопасността, свързани с възможността от захващане на твърде широко облекло или ръкавици от движещи се механизми. Много жени намират, че предпазните средства, които не са им по мярка, са им неудобни и не ги носят, с което се излагат на риск от увреждане.

Достъпни са няколко документа с насоки, посветени на този проблем: Асоциацията за превенция на трудовите злополуки и Дирекцията за жените в провинция Онтарио са разработили справочник, Канадският център за изследвания и обучение в областта на строителството е разработил поредица от списъци за проверка (за лични предпазни средства за главата, очите и слуха, ръкавици и предпазни средства за ходилата и тялото), които могат да се използват от работещите жени, за да направят преценка дали личните предпазни средства, с които разполагат, са с подходящи размери ⁽²⁹⁾, а Националният синдикален център на Обединеното кралство е публикувал насоки за представителите на работниците ⁽³⁰⁾.

Лични
предпазни
средства

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

МЛАДИ РАБОТНИЦИ — ИНТЕРАКТИВНА БАЗА ДАННИ ЗА СТУДЕНТИ ПО ОРГАНИЧНА ХИМИЯ

„NOP-online“⁽³¹⁾ е пример за това как интерактивна онлайн база данни може да подпомага образованието и обучението в областта на БЗР по лабораторна безопасност⁽³²⁾. Базата данни е предназначена за студенти по органична химия, участващи в лабораторни курсове, които са задължителен елемент от учебната програма на университетското образование по естествени науки, медицина и някои инженерни специалности. По правило участващите в тези курсове студенти усвояват основни лабораторни техники на синтез и анализ. Процедури за избягване на въздействието на токсични вещества обаче не се преподават изрично.

„NOP-online“ е набор от описания на експерименти по органична химия. Възможно е преглеждането на експериментите по заглавие, номер, работна техника и клас на веществото и вид на реакцията. Студентите могат да получат подробно описание на веществата, използвани в даден експеримент и получени в резултат на дадена химична реакция. Това включва информация за рисковете за безопасността и здравето и токсикологични данни за тези вещества. Символи с различни цветове обозначават токсичността и екотоксичността

на отделните вещества и дали дадено вещество е обстойно изследвано за вредни въздействия. Всяко описание на експеримент е придружено с подробни инструкции за лабораторна работа, указания за безопасност и процедури за анализ, както и допълнителна информация относно химическата стабилност. Заключителен анализ предоставя на студентите възможност да сравнят реакциите и веществата, които се получават в резултат на тези реакции, благодарение на което те получават информация за рисковете, свързани с всеки експеримент, и неговата ефективност по отношение на маса и енергия.

Информацията на уебсайта се актуализира постоянно, а потребителите се приканват да публикуват своите коментари и да участват в изграждането на неговите ресурси. Цялата информация е достъпна на немски, английски и италиански език, а част от нея е достъпна и на арабски, турски, индонезийски, португалски и руски език.

<http://www.oc-praktikum.de/nop/en-entry>

2.6. Канцерогените и свързаните с работата ракови заболявания

Всяка година около 1,6 милиона души в Европа биват диагностицирани с рак. Според направените оценки общият брой на хората в ЕС, които развиват ракови заболявания в резултат на професионална експозиция на канцерогени, надхвърля 120 000 души годишно, което води до почти 80 000 смъртни случая годишно ^(33, 34). В действителност по данни от оценки на Международната организация на труда (МОТ) и ЕС канцерогените са причинителят на по-голямата част от смъртоносните професионални заболявания в ЕС ⁽³⁵⁾.

Много случаи на свързани с работа ракови заболявания са предотвратими: например в Обединеното кралство приблизително 8000 работници умират всяка година от професионални ракови заболявания в резултат на експозиция в миналото на канцерогени по време на работа. В бъдеще обаче много от тези случаи могат да бъдат предотвратени посредством смесен подход за намеса, насочен към подобряване на спазването на действащите гранични стойности на професионална експозиция ⁽³⁶⁾.

Съществуват стотици опасни вещества, класифицирани като канцерогени, на чието въздействие е възможно да бъдат изложени работниците, ⁽³⁷⁾ и в действителност някои от веществата, с които са свързани най-честите случаи на професионална експозиция на работници, са канцерогени. Различни изследвания разкриват висока степен на експозиция на въздействието на канцерогени. Резултатите от Австралийското проучване на професионалната експозиция например показват, че през 2011/2012 г. около 37 % от респондентите са били изложени на въздействието на поне едно канцерогенно вещество на работното си място ⁽³⁸⁾.

Наред с това някои от канцерогените, които са установени на работните места, са получени в резултат на самите работни процеси и следователно не са обхванати от Регламента REACH и регламентираните от него процеси, основани на информационни листове за безопасност и предоставяне на информация нагоре и надолу по веригата на доставки. Във връзка с тези канцерогенни вещества е необходимо да се търсят други начини за насърчаване на превенцията

и повишаване на осведомеността. Постигнатите напоследък успехи в усилията за ограничаване на експозицията на тютюнев дим на работните места са добър пример за това как с общи усилия може да бъде постигнато значително намаляване на експозицията.

Според резултатите от проведено във Франция проучване ⁽³⁹⁾ младите работници, и по-конкретно заетите в поддръжката, са изложени по-често на съчетаното въздействие на няколко канцерогенни вещества. Също така е установено, че по отношение на веществата, на чието въздействие работниците са изложени в значителна степен, е затруднено реализирането на мерки за контрол. Причината за това е, че тези вещества са получени в процеса на работата; примери за такива вещества са продуктите от процеса на горене, като например емисии отработени газове от дизелови двигатели, изпарения, отделяни при заваряване, сажди и катран, битум и респирабилен прах от кристален силициев диоксид ⁽⁴⁰⁾.

Работещите в определени професии, например заварчици, бояджии, фризьори и медицински сестри, също може да са изложени в голяма степен на риск от експозиция на канцерогени.

Важно е работодателите да разбират, че съгласно законодателството на ЕС е задължително да се предприемат особено строги мерки за предотвратяване на вреди, причинени от канцерогени на работното място. Тези мерки се предприемат в допълнение към задължителните мерки, свързани с експозицията на други опасни вещества. Допълнителните мерки включват строги изисквания за заместване, работа в затворен цикъл, документиране на експозицията и по-строги изисквания за информиране и документиране.

Преките разходи, произтичащи от експозиция на канцерогени на работното място в Европа, се оценяват на 2,4 млрд. евро годишно ⁽⁴¹⁾.

© michaeljung - Fotolia

Пътна карта за канцерогените

През 2016 г. нидерландското председателство на Съвета на ЕС постави предотвратяването на експозицията на канцерогени на челно място в своя списък с приоритети в областта на безопасността и здравето при работа. То обяви инициатива за споразумение за сътрудничество между EU-OSHA, европейските социални партньори, Европейската комисия и министерствата на труда на Нидерландия и Австрия.

Страните по споразумението поеха ангажимент да изготвят пътна карта за канцерогените, която е схема за действие, насочена към повишаване на осведомеността за рисковете,

идентифициране на интелигентни решения и обмен на добри практики.

EU-OSHA съдейства за популяризирането на схемата, включително посредством кампанията „Здравословни работни места“ за периода 2018—2019 г.

Повече информация за плановете за действие можете да намерите в интернет на адрес: <https://osha.europa.eu/en/themes/dangerous-substances/roadmap-to-carcinogens>

ПРИМЕР ОТ ПРАКТИКАТА

РЕСПИРАБИЛНИЯТ ПРАХ ОТ КРИСТАЛЕН СИЛИЦИЕВ ДИОКСИД НА СТРОИТЕЛНИТЕ ОБЕКТИ — ЕВРОПЕЙСКО РЪКОВОДСТВО ЗА ИНСПЕКТОРИТЕ ПО ТРУДА

Комитетът на старшите инспектори по труда (SLIC) публикува ръководство за националните инспектори по труда, разработено от неговата работна група „Chemex“, което е посветено на мерките за намаляване на рисковете за работниците, произтичащи от експозиция на респирабилен прах от кристален силициев диоксид ⁽⁴²⁾ на строителни обекти ^(43, 44).

Респирабилният прах от кристален силициев диоксид се среща често по работните места в ЕС в множество промишлени сектори, включващи добива на скални материали, производството на тухли и строителството, и е установено, че той причинява тежки заболявания като силикоза, хронична обструктивна белодробна болест (ХОББ) и рак на белите дробове. Строителството е основният сектор, разгледан в ръководството, поради широкото разпространение на респирабилния прах от кристален силициев диоксид в този сектор и поради високия риск от възможна експозиция и големия брой на потенциално застрашените работници.

Ръководството предоставя на националните инспектори по труда контекстна информация за респирабилния прах от кристален силициев диоксид, произтичащите от него рискове за здравето, регулаторната рамка и препоръчаните мерки за контрол. Методите за контрол на експозицията включват

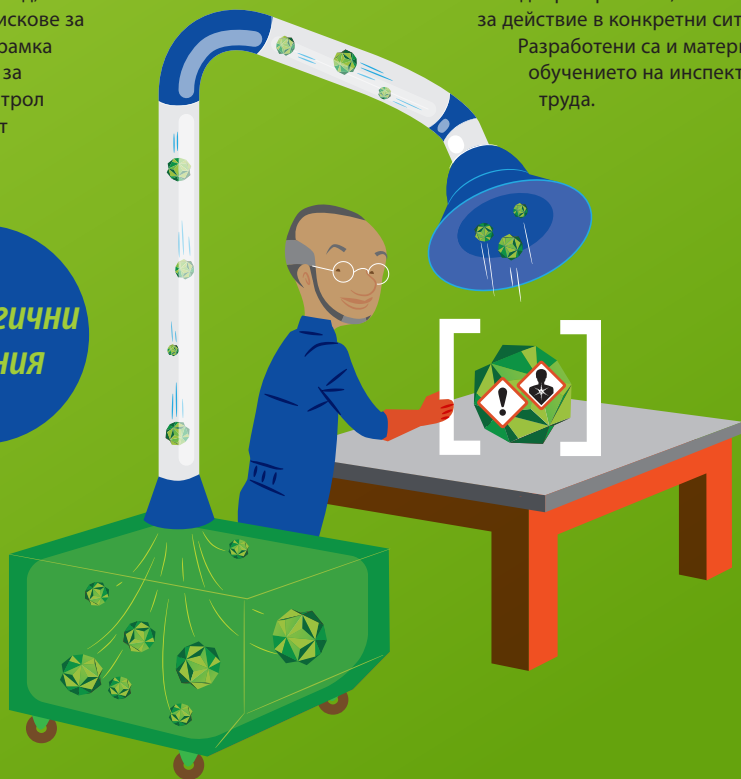
отстраняване на респирабилния прах от кристален силициев диоксид от работните процеси, адаптиране на процесите с цел намаляване на емисиите в работните пространства (например чрез използване на вода за предотвратяване на пренасянето на праха по въздуха или чрез използване на локална вентилация) и използване на дихателни лични предпазни средства.

Ръководството препоръчва действия в случаите на потенциален висок, среден или нисък риск за здравето от експозиция на респирабилен прах от кристален силициев диоксид, в зависимост от степента и нивата на контрол, прилагани от работодателя към момента на инспекцията. Препоръчаните мерки са съобразени с йерархията на превантивните мерки и включват полезни примери за ефективни мерки за контрол.

В ръководството са включени редица примери за конкретни задачи, в които са описани типични работни ситуации и в които се съдържа практическа информация за работата на място на инспекторите по труда; тези примери съдържат илюстрации на лоши и добри практики, както и съвети за действие в конкретни ситуации.

Разработени са и материали за обучението на инспекторите по труда.

Технологични
решения

3. Кампания „Здравословни работни места“ за периода 2018—2019 г.

3.1. Информация за кампанията

Въпреки усилията на равнището на ЕС и на национално и секторно равнище за ограничаване на експозицията при работа на опасни вещества, европейските работници все още страдат от експозиция, която може да причини или допринесе за развитието на здравни проблеми, заболявания и смъртни случаи.

Кампанията „Здравословни работни места“ за периода 2018—2019 г. има за цел да помогне за решаването на този проблем посредством постигането на пет стратегически цели:

1. повишаване на осведомеността относно значението и ефективността на управлението на опасните вещества в европейските предприятия посредством предоставяне на факти и данни за експозицията на опасни вещества и тяхното въздействие върху работниците;
2. насърчаване на извършването на оценка на риска, отстраняването и заместването, и популяризиране на йерархията на превантивните мерки посредством предоставяне на информация за практически инструменти и примери за добра практика;
3. повишаване на осведомеността относно рисковете, свързани с експозицията на канцерогени на работното място чрез подкрепа на обмена на добри практики от EU-OSHA в качеството ѝ на страна по споразумението за приемане на Пътната карта на ЕС за канцерогените;
4. предприемане на мерки, насочени към групи работници със специални потребности и изложени на по-високи нива на риск, например в резултат на ограничените им знания за опасните вещества, посредством предоставяне на факти и данни, и информация за добри практики;
5. повишаване на осведомеността относно развитието на политиката и законодателната рамка посредством предоставяне на обобщена информация за действащата рамка и наличните ръководства.

Осъществена с водещата роля на EU-OSHA кампания може да реализира значителен принос в много от тези области. Преди всичко обаче в рамките на кампанията ще бъдат изградени партньорства, насочени към обобщаване на научните и практическите знания и тяхното трансформиране в практически решения за управление на рисковете, произтичащи от опасните вещества на работното място.

Кампанията „Здравословни работни места“ има за цел да постигне тези цели с участието на посредници, които могат да помогнат на EU-OSHA да обхване бенефициерите на кампанията на работните места в цяла Европа. EU-OSHA ще разработи набор от ресурси, които могат да се използват и адаптират от държавите членки, партньорските организации и предприятията, а също така ще организира някои важни дейности и събития. Те включват и наградите за добри практики в областта на здравословните работни места (вж. раздел 3.4).

Наред с горното EU-OSHA ще организира заключителното събитие от кампанията под надслов „Среща на високо равнище за здравословни работни места“, което предоставя на мрежите и партньорите, които участват в кампанията, възможност да осмислят и развият постиженията от изминалите две години.

Важни дати

Старт на кампанията:
април 2018 г.

Европейски седмици за безопасност и здраве при работа:
октомври 2018 и 2019 г.

Събитие за обмен на добри практики в областта на здравословните работни места:
първото тримесечие на 2019 г.

Среща на високо равнище за здравословни работни места:
ноември 2019 г.

3.2. Кой може да участва в кампанията?

Каним всички заинтересовани организации и физически лица да се включат в кампанията, но тя е насочена по-специално към съвместна работа със следните групи посредници с цел разпространение на информация:

- фокусните точки на EU-OSHA и техните мрежи;
- социалните партньори (европейски и национални);
- секторните комитети за социален диалог;
- лицата, отговорни за определяне на политиката (на европейско и национално равнище);
- големи предприятия, секторни федерации и сдружения на МСП;
- европейските институции и техните мрежи (мрежата „Enterprise Europe“);
- европейски неправителствени организации;
- специалисти в областта на безопасността и здравето при работа и техни сдружения;
- общността на изследователите в областта на безопасността и здравето при работа;
- инспекциите по труда и техни сдружения;
- медиите.

3.3. Как да се включите

Съществуват много практически начини за участие и подкрепа на кампанията:

- повишаване на осведомеността посредством разпространение и популяризиране на материалите на кампанията;
- организиране на събития и дейности, например семинари, курсове за обучение и конкурси;
- популяризиране на принципа на заместване и йерархията на превантивните мерки;
- използване и популяризиране на практическите инструменти и други ресурси за управление на опасните вещества на работното място;
- обмен на добри практики за превенция на рисковете, произтичащи от опасните вещества на работното място;
- участие в конкурса „Награди за добри практики в областта на здравословните работни места“;
- участие в Европейските седмици за безопасност и здраве при работа през 2018 и 2019 г.;
- участие като официален партньор в кампанията на ЕС (ако сте общоевропейска или международна организация);

- участие като национален партньор на кампанията (ако сте организация, работеща на национално равнище);
- участие като медиен партньор на кампанията (ако сте национална или европейска медия);
- поддържане на контакт и получаване на актуална информация чрез уебсайта на кампанията (<https://healthy-workplaces.eu>) и нашите профили в социалните мрежи — можете да ни намерите във Facebook, Twitter и LinkedIn.

Официалните партньори на кампанията се задължават да популяризират кампанията и да я подкрепят чрез практически действия. За сметка на това партньорството с кампанията носи редица ползи, които включват участие в събития за обмен на добри практики и други възможности за сътрудничество в мрежа. Повече информация можете да намерите на уебсайта на кампанията.

3.4. Награди за добри практики в областта на здравословните работни места

Наградите за добри практики в областта на здравословните работни места отличават изключителни и новаторски практики в областта на безопасността и здравето на работните места. По този начин те онагледяват ползите за предприятията от възприемането на добри практики в областта на безопасността и здравето при работа.

Приканваме всички организации в държавите — членки на ЕС, държавите кандидатки, държавите потенциални кандидатки и страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) да подават кандидатури за участие в конкурса.

Кандидатурите следва да представят примери за:

- съвместна работа на работодатели и работници за управление на рисковете, произтичащи от опасни вещества на работното място, и да популяризират ефективна култура на превенция на риска;
- успешно изпълнение на мерките на работното място;
- измерими подобрения на безопасността и здравето на работното място;
- устойчивост на мерките във времето;
- мерки, които могат да бъдат заимствани от други организации в различни сектори или държави.

Мрежата от фокусни точки на EU-OSHA събира кандидатури и номинира победители на национално ниво за участие в общоевропейския конкурс. Конкурсът „Награди за добри практики в областта на безопасността и здравето при работа“ стартира едновременно с началото на кампанията. Победителите ще бъдат обявени на церемония, която ще се проведе през втората година от реализацията на кампанията, за да бъдат отбелязани постиженията на участниците.

3.5. Нашата мрежа от партньори

Нашите партньорски отношения с ключови заинтересовани страни имат определящо значение за успеха на нашите кампании. Ние разчитаме на подкрепата на редица мрежи за партньорство:

- **националните фокусни точки:** всички кампании „Здравословни работни места“ са координирани на национално равнище от мрежата от фокусни точки на EU-OSHA;
- **европейските социални партньори:** социалните партньори представляват интересите на работниците и работодателите на европейско равнище;
- **официални партньори на кампанията:** 100 общоевропейски и международни предприятия и организации подкрепят кампанията „Здравословни работни места“ като партньори на кампанията;
- **медийни партньори:** кампанията „Здравословни работни места“ получава подкрепата на избрана група журналисти и редактори от цяла Европа, които са ангажирани с популяризирането на безопасността и здравето при работа. Водещи европейски публикации в областта на безопасността и здравето при работа работят за повишаване на осведомеността и популяризиране на кампанията. Срещу това възможността за медийно партньорство популяризира публикациите и позволява

на партньорите да се свържат с мрежите и заинтересованите партньори на EU-OSHA в цяла Европа;

- **мрежа „Enterprise Europe“:** мрежата „Enterprise Europe“ предоставя съвети и подкрепа на МСП в цяла Европа, за да могат да се възползват от бизнес възможности и нови пазари. В резултат на своето дългогодишно сътрудничество с EU-OSHA мрежата „Enterprise Europe“ разполага с мрежа от национални „посланици“ по безопасност и здраве при работа в 30 европейски държави, които изпълняват активна роля за популяризирането на кампанията „Здравословни работни места“;
- **институции на Европейския съюз и техните мрежи:** по-конкретно действащите председателства на Европейския съвет;
- **други органи на ЕС, които проявяват особен интерес към темата на кампанията:** Европейската агенция по химикали (ECHA), Европейската агенция за околната среда (EAOC), Европейският орган за безопасност на храните (EFSA), Изпълнителната агенция за малките и средните предприятия (EASME), Европейският институт за равенство между половете (EIGE), Eurofound и Съвместният изследователски център (JRC).

Повече информация за партньорите можете да намерите на уебсайта на кампанията (<https://healthy-workplaces.eu>).

© EU-OSHA/Andrei Potrc

4.5. Допълнителна информация и ресурси

Посетете уебсайта на кампанията (<https://healthy-workplaces.eu>), където можете да намерите разнообразни материали за кампанията, които са разработени, с цел да подпомогнат усилията ви за нейното популяризиране и подкрепа. Те включват:

- листовка с информация за кампанията и брошура за Наградите за добри практики в областта на здравословните работни места;
- презентации във формат PowerPoint, плакати, инфографики и други материали;
- пакета инструменти за кампанията, съдържащ съвети за това как да проведете вашата кампания и ресурси, които можете да използвате;
- най-новите анимационни видеоклипове с участието на Напо и неговите колеги, които повишават осведомеността по въпроси, свързани с опасните вещества, включително класификацията, етикетването и опаковането на химикали, тютюневия дим и праха;

- практически електронен инструмент за управление на опасните вещества на работното място;
- база данни с примери от практиката, инструменти, аудиовизуални материали и други материали с информация за добри практики, събрани в цяла Европа;
- поредица от кратки информационни документи, посветени на приоритетни теми, свързани с опасните вещества;
- връзки към полезни уебсайтове.

Поддържайте контакт с нас и получавайте актуална информация за нашата дейност и събития чрез нашите профили в социалните мрежи — можете да ни намерите във Facebook, Twitter и LinkedIn.

Препратки и бележки

- 1 Резюме — Второ европейско проучване за новите и нововъзникващите рискове в предприятията (ESENER-2), EU-OSHA, 2015 г., стр. 5. Документът може да се намери на адрес: <https://osha.europa.eu/sites/default/files/publications/documents/esener-ii-summary-en.PDF>
- 2 Шесто Европейско проучване за условията на труд, обобщаващ доклад, Eurofound, 2016 г., стр. 43. Документът може да се намери на адрес: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1634en.pdf
- 3 ESENER-2 — Обобщаващ доклад: Управление на безопасността и здравето при работа, EU-OSHA, 2016 г., стр. 18. Документът може да се намери на адрес: https://osha.europa.eu/sites/default/files/ESENER2-Overview_report.pdf
- 4 <http://www.miljomal.se/Miljomalen/Alla-indikatorer/Indikatorsida/Dataunderlag-for-indikator/?iid=69&pl=1&t=Land&l=SE>
- 5 Вж. също: EU-OSHA, „Опасни вещества“: <https://osha.europa.eu/bg/themes/dangerous-substances>
- 6 Съдържанието на понятието „химични агенти“, така както е използвано в законодателството на ЕС, включва отделни вещества, смеси и вещества, получени в процеса на работа.
- 7 Регламент CLP: Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно класифицирането, етиктирането и опаковането на вещества и смеси; вж. също <https://echa.europa.eu/bg/regulations/clp/understanding-clp>
- 8 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=151&langId=bg>
- 9 Комитет на старшите инспектори по труда, Заключителен доклад за кампанията за проверки на SLIC „Оценка на риска от употребата на опасни вещества, 2010—2011“ (непубликуван).
- 10 Препоръка 2003/670/ЕО на Комисията от 19 септември 2003 г. относно Европейски списък на професионални заболявания. Документът може да се намери на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32003H0670>
- 11 HSE (UK Health and Safety Executive, Служба по безопасност и здраве на Обединеното кралство), „School cook can hardly walk“ (Училищна готвачка ходи с големи трудности): <http://www.hse.gov.uk/coshh/casestudies/cook.htm>
- 12 Понастоящем (юли 2017 г.) в регистъра на Службата за химични индекси на САЩ са записани повече от 130 млн. органични и неорганични вещества и 67 млн. протеинови и ДНК последователности. Регистърът се обновява всекидневно с добавяне на приблизително 15 000 нови вещества: <https://www.cas.org/about-cas/cas-fact-sheets>
- 13 <https://echa.europa.eu/information-on-chemicals/cl-inventory-database>
- 14 Вж. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A02006R1907-20140410>
- 15 Статистически данни на ЕЧА относно регистрацията, актуални към 15 май 2017 г.: https://echa.europa.eu/documents/10162/5039569/registration_statistics_full_en.pdf/
През 2018 г. в рамките на третата кампания за регистрация ЕЧА ще получи досиетата на химикали, произвеждани или внасяни в количества между 1 и 100 тона, и очаква, че ще регистрира 25 000 вещества: <https://echa.europa.eu/press/press-material/pr-for-reach-2018>
- 16 Веществата, нотифицирани по реда на Директива 67/548/ЕИО (Директивата за нотифициране на нови вещества) преди влизането в сила на Регламента REACH, се считат за регистрирани.
- 17 Директива 89/391/ЕИО на Съвета от 12 юни 1989 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място, и по-специално членове 9, 10 и 11.
- 18 Kim Y., Park J. и Park M., 2016 г., „Creating a culture of prevention in occupational safety and health practice“ (Изграждане на култура на превенция в практиката на безопасността и здравето при работа), Safety and Health at Work (SH@W), 7, стр. 89—96. Документът може да се намери на адрес: <http://dx.doi.org/10.1016/j.shaw.2016.02.002>
- 19 <https://osha.europa.eu/bg/emerging-risks/green-jobs> <https://osha.europa.eu/bg/emerging-risks/green-jobs>
- 20 Вж. Keen C., „Dangerous substances (chemical and biological)“ (Опасни вещества (химични и биологични)), OSHwiki: [https://oshwiki.eu/wiki/Dangerous_substances_\(chemical_and_biological\)#Hierarchy_of_control](https://oshwiki.eu/wiki/Dangerous_substances_(chemical_and_biological)#Hierarchy_of_control)
- 21 Вж. член 6 от Директива 98/24/ЕО на Съвета от 7 април 1998 г. за опазване на здравето и безопасността на работниците от рискове, свързани с химични агенти на работното място. Документът може да се намери на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A31998L0024>
- 22 Вж. UK HSE за документи със съвети (<http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/>) и BAUA (<http://www.baua.de> в тематичен раздел „EMKG“).
- 23 Вж. Webster J., „Groups at risk“ (Групи, изложени на риск), OSHwiki: https://oshwiki.eu/wiki/Groups_at_risk
- 24 <http://www.hse.gov.uk/toolbox/workers/migrant.htm>

- 25 „OSH in figures: Young workers — Facts and figures“ (БЗР в цифри: Млади работници — факти и данни), EU-OSHA, 2007 г. Документът може да се намери на адрес: <https://osha.europa.eu/bg/tools-and-publications/publications/reports/7606507>
- 26 „Mainstreaming gender into occupational safety and health practice“ (Интегриране на аспектите на пола в практиката в областта на безопасността и здравето при работа), EU-OSHA, 2014. Документът може да се намери на адрес: <https://osha.europa.eu/bg/tools-and-publications/publications/reports/mainstreaming-gender-into-occupational-safety-and-health-practice/view>
- 27 Larmour J. и Peters J., 2010 г., „WES safety clothing and footwear survey“ (Проучване на WES на предпазното облекло и обувки), Women's Engineering Society. Документът може да се намери на адрес: <http://www.wes.org.uk/sites/default/files/WES%20safety%20survey%20results%20March%202010.pdf>
- 28 <https://www.ioshmagazine.com/article/more-half-women-say-ppe-prevents-them-doing-their-job>
- 29 <http://elcosh.org/record/document/1198/d001110.pdf><http://elcosh.org/document/1198/d001110/Personal+Protective+Equipment+for+Women+-+Addressing+the+Need.html>
- 30 „Personal protective equipment and women: Guidance for workplace representatives“ (Личните предпазни средства и жените: насоки за представителите на работниците в работните места), TUC, 2017 г. Документът може да се намери на адрес: <https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/PPEandwomenguidance.pdf>
- 31 <http://www.oc-praktikum.de/hop/en-entry>
- 32 „Mainstreaming occupational safety and health into university education“ (Интегриране на безопасността и здравето при работа в университетското образование), EU-OSHA, 2010 г. Документът може да се намери на адрес: https://osha.europa.eu/bg/tools-and-publications/publications/reports/mainstream_osh_university_education
- 33 <https://roadmaponcarcinogens.eu/about/the-facts/>
- 34 Jongeneel W. P., Eysink P. E. D., Theodori D., Hamberg-van Reenen H. H. и Verhoeven J. K., 2016 г., „Work-related cancer in the European Union: Size, impact and options for further prevention“ (Свързани с трудова дейност ракови заболявания в ЕС: разпространение, въздействие и възможности за разширяване на превенцията), RIVM Letter Report 2016-0010.
- 35 Nenonen N., Hämäläinen P., Takala J., Saarela K. L., Lim S. L., Lim G. K., Manickam K. и Yong E., 2014 г., „Global estimates of occupational accidents and fatal work-related diseases in 2014“ (Глобални оценки за трудовете злополуки и смъртоносните професионални заболявания през 2014 г.), Workplace Safety & Health Institute, Сингапур.
- 36 Hutchings S., Cherrie J. W., Van Tongeren M. и Rushton L., 2012 г., „Intervening to reduce the future burden of occupational cancer in Britain: what could work?“ (Мерки за намаляване на бъдещото разпространение на професионалните ракови заболявания във Великобритания: кои решения са работещи?), Cancer Prevention Research, 5(10), стр. 1213—1222.
- 37 Законодателството на ЕС включва повече от 270 канцерогенни, мутагенни и токсични за репродукцията вещества в категория 1 (A&B) и повече от 150 вещества в категория 2, а Международната агенция за изследвания на рака класифицира повече от 460 агента (не само химикали) в категории 1 и 2 (A и B); вж. Stepa R. A., Schmitz-Felten E. и Brentzel S., „Carcinogenic, mutagenic, reprotoxic (CMR) substances“ (Канцерогенни, мутагенни и токсични за репродукцията (CMR) вещества), OSHwiki: [https://oshwiki.eu/wiki/Carcinogenic,_mutagenic,_reprotoxic_\(CMR\)_substances](https://oshwiki.eu/wiki/Carcinogenic,_mutagenic,_reprotoxic_(CMR)_substances)
- 38 Carey R., Driscoll, T. R., Peters, S. M., Glass, D. C., Reid, A., Benke, G. и Fritsch, L., 2014 г., „Estimated prevalence of exposure to occupational carcinogens in Australia (2011-2012)“ (Оценки на разпространението на експозицията на професионални канцерогени в Австралия (2011—2012 г.), Occupational and Environmental Medicine, 6p. 71, стр. 55—62.
- 39 Cavet M. и Léonard M., 2013 г., „Les expositions aux produits chimiques cancérigènes en 2010“ (Експозиция на канцерогенни химически продукти), Dares Analyses, 6p. 054.
- 40 „Exposure to carcinogens and work-related cancer: A review of assessment methods“ (Експозиция на канцерогени и професионални ракови заболявания: преглед на методите за оценка), EU-OSHA, 2014 г. Документът може да се намери на адрес: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/report-soar-work-related-cancer/view>.
- 41 Пътна карта на уебсайта за канцерогените: <https://roadmaponcarcinogens.eu/about/the-facts/>
- 42 С понятието „кристален силициев диоксид“ се обозначава група от естествени минерални вещества, съдържащи се в камък, скали, пясъци и глин; тези вещества са обикновено съставки на материали, използвани на строителните обекти. При рязане, разчупване, трошене, пробиване, шлайфане или абразивно обдухване на съдържащи силиций материали се получават въздушни емисии на прах, съдържащи различни по размер частици кристален силициев диоксид, някои от които може да бъдат вдишани. Най-фините частици могат да проникнат в областта в белите дробове, където се осъществява газовата обмяна и където те могат да причинят вреда. Тези частици представляват респирабилен прах от кристален силициев диоксид и са невидими при нормално осветление.
- 43 Ръководство на националните инспектори по труда относно мерките за намаляване на рисковете за работниците, произтичащи от експозиция на респирабилен от кристален силициев диоксид на строителните обекти, SLIC, 2016 г. Документът може да се намери на адрес: <https://osha.europa.eu/en/guidance-national-labour-inspectors-on-addressing-risks-from-worker-exposure-to-respirable-crystalline-silica>
- 44 https://oshwiki.eu/wiki/Respirable_Crystalline_Silica

Europe Direct е услуга, предназначена да ви помогне да намерите отговори на въпросите, които си задавате за Европейския съюз.

Безплатен телефонен номер (*): 00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Информацията, както и повечето обаждания са безплатни (възможно е обажданията от мрежата на някои оператори, от обществени телефони или от хотели да бъдат таксувани).

Допълнителна информация за Европейския съюз можете да намерите в интернет (<http://europa.eu>).

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2018 г.

Print	ISBN 978-92-9496-425-0	doi:10.2802/62596	TE-06-17-018-BG-C
Web	ISBN 978-92-9496-448-9	doi:10.2802/353902	TE-06-17-018-BG-N

© Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, 2018 г.

Възпроизвеждането е разрешено, при условие че е посочен източникът.

За възпроизвеждане и използване на снимки, които не са собственост на EU-OSHA, е необходимо да се иска разрешението на носителя на авторското право.

Снимките, използвани в настоящата публикация, илюстрират различни трудови дейности. Те не показват непременно добри практики или спазване на законодателните изисквания.

Мисията на **Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (EU-OSHA)** е Европа да се превърне в по-безопасно, по-здравословно и по-производително място за работа. Създадена от Европейския съюз през 1994 г. и установена в Билбао, Испания, Агенцията проучва, разработва и разпространява надеждна, балансирана и обективна информация за безопасността и здравето, като работи в мрежа с организации в цяла Европа за подобряване на условията на труд.

EU-OSHA организира също така двугодишни кампании **„Здравословни работни места“**, осъществени с подкрепата на институциите на ЕС и европейските социални партньори и съгласувани на национално равнище от мрежата на националните фокусни точки на Агенцията. Кампанията за периода 2018—2019 г. под надслов **„Здравословните работни места управляват опасните вещества“** има за цел повишаване на осведомеността относно рисковете, произтичащи от опасните вещества на работното място, и насърчаване на култура на оценка на риска.

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

C/Santiago de Compostela 12

48003 Bilbao, SPAIN

Електронна поща: information@osha.europa.eu

www.healthy-workplaces.eu

Служба за публикации